

3. Кримінальний процесуальний кодекс України чинний, поточна редакція — від 21.11.2024, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2024, № 30, ст. 217). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 12.12.2024).
4. Кузнєцов М. В., Василичук В. І. Правові аспекти використання методів кримінального аналізу оперативними підрозділами Національної поліції України під час тимчасового доступу до інформації про зв'язок. Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 25 лют. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 21–26. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18320/1/%d0%92%d0%b8%d0%ba%d0%be%d1%80%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%b4%d0%be%d1%81%d1%8f%d0%b3%d0%bd%d0%b5%d0%bd%d1%8c%20%2025.02.2021.pdf>.
5. Саковський А.А. Оперативно-розшукове документування як пошуково-пізнавальний процес і складник оперативно-розшукової діяльності. Підприємство господарство і право. 2020. № 7. С. 371–377.
6. Методичні рекомендації щодо організації та проведення кримінального аналізу підрозділами Національної поліції 132 України, затверджені Головою Національної поліції України Клименком Ігорем 11 травня 2021 року (вих. ДДЗ від 26 травня 2021 року № 6516/01/33-2021).

Маржан Єлизавета Володимирівна

курсант 3-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

Пекарський Сергій Петрович

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗШУКУ ОСІБ, ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» від 12 липня 2018 року № 2505-VIII під особою, яка зникла безвісти за особливих обставин визначає особу, зниклу безвісти у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, тимчасовою окупацією частини території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру [1, ст. 1]. Дефініцією є те, що особа, яка зникла безвісти під час дії правового режиму воєнного стану також відноситься до категорії осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Зазначаємо те, що інформаційно-аналітичне забезпечення розшуку осіб, зниклих безвісти в умовах дії правового режиму воєнного стану має праву регламентацію. Так, на підставах визначених Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» діє Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Реєстр створений для накопичення та централізації відомостей та даних про таких осіб, а також для обліку інформації, необхідної для їх ефективного розшуку [1, ст. 12].

Держателем Реєстру є МВС України. Відповідно до вимог Положення про Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, яке затверджено наказом МВС України від 29 серпня 2022 року № 535 Реєстр є функціональною підсистемою єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України [2]. Держатель має право доступу до відомостей, внесених до Реєстру, у повному обсязі [1, ст. 12]. Держатель у межах визначених повноважень, має право отримувати інформацію (включаючи персональні дані) від інших органів державної влади, у тому числі шляхом інформаційної взаємодії між Реєстром та іншими державними інформаційними ресурсами в електронній формі інформаційно-комунікаційними засобами з використанням засобів технічного та криптографічного захисту інформації відповідно до вимог законодавства з питань захисту інформації [1, ст. 12]. Структура Реєстру складається із взаємопов'язаних розділів, які містять відомості: про осіб, зниклих безвісти за особливих обставин та про невпізнані тіла (останки) померлих (загиблих) осіб та пов'язані з ними речі, документи [2].

Отже, до Реєстру вносяться відомості про особу, зниклу безвісти за особливих обставин: прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) (українською мовою та латинськими літерами відповідно до правил транслітерації), фото; інформація про дату та місце народження; інформація про сімейний стан; інформація про задеклароване (zareєстроване) місце проживання (перебування) особи; інформація про фактичне місце проживання; у разі якщо така особа уповноважена на виконання функцій держави, інформація про роботодавця, у якого вона виконувала роботу (проходила службу); реквізити документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи (назва, номер, серія (за наявності) документа, дата видачі, уповноважений суб'єкт, що його видав); унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (за наявності); дата, місце (у тому числі з прив'язкою до населеного пункту, координати зникнення), обставини та час зникнення особи; прикмети особи; інформація про наявність кримінального провадження, розпочатого за фактом зникнення такої особи, або в якому потерпілий є особою, зниклою безвісти за особливих обставин; найменування органу, який здійснює досудове розслідування в кримінальному провадженні за фактом зникнення безвісти особи, або в іншому кримінальному провадженні, в якому потерпілий є особою, зниклою безвісти за особливих обставин; найменування територіального органу (підрозділу) Національної поліції України, який здійснює розшук особи, зниклої безвісти (у якого в провадженні перебуває оперативно-розшукова або розшукова справа), найменування іншого органу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність; інформація про наявність рішення суду про визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою (зазначається найменування суду, який прийняв відповідне рішення, дата ухвалення рішення суду, номер справи, номер провадження, а також інформація про те, чи набрало вказане судове рішення законної сили); дата та місце встановлення місцезнаходження особи, зниклої безвісти; інша інформація, що може сприяти розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин [2].

Окрім того, наказом МВС від 28.06.2023 № 534 затверджена Інструкція з формування та ведення бази даних «Розшук» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», яка визначає порядок формування і ведення бази даних «Розшук» (БД «Розшук») інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [3]. При цьому БД «Розшук» – це автоматизований банк відомостей, у якому обробляється інформація щодо різних категорій осіб, які розшукуються, зокрема і щодо осіб, зниклих безвісти. Суб'єктами наповнення БД «Розшук», зазначеною Інструкцією, визначені працівники оперативних підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність [3].

Наказом МВС від 05.07.2023 № 553 затверджено Положення про інформаційну підсистему «Електронна розшукова справа» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» [4]. Дане положення визначає мету, структуру та функції інформаційної підсистеми «Електронна розшукова справа» (ІП «ЕРС») інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», а також порядок її використання органами (підрозділами) поліції в розшуковій роботі [4]. Відповідно ІП «ЕРС» становить собою сукупність програмних засобів, які призначені для формування та ведення інформаційних ресурсів ІП «ЕРС» в електронному вигляді. Констатуємо, що однією метою ведення ІП «ЕРС» є інформаційно-пошукове та інформаційно-аналітичне забезпечення розшукової роботи органів (підрозділів) поліції, зокрема і щодо розшуку осіб, зниклих безвісти [4]. Зазначеним наказом встановлено те, що ОРС «Розшук» складається з двох частин: перша – в електронному вигляді в ІП «ЕРС», у якій накопичуються та систематизуються документи, що не містять інформації з обмеженим доступом; друга – у паперовому вигляді відповідно до встановленого законодавством України порядку ведення діловодства та поводження з документами, які містять інформацію з обмеженим доступом [4].

Окрім вищенаведеного, міжнародне співробітництво з використанням інформаційної системи Інтерполу при розшуці особи, зниклої безвісти регламентовано Інструкцією про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, яка затверджена наказом МВС, ОГП, НАБУ, СБУ, ДБР, МФУ, МЮУ від 17.08.2020 № 613/380/93/228/414/510/2801/5 [5]. Використання інформаційної системи Інтерполу правоохоронними органами України здійснюється відповідно до встановленого порядку у формі надсилання запиту (звернення) до уповноваженого підрозділу або у формі прямого доступу [5].

У запитах (зверненнях), що надсилаються уповноваженому підрозділу, зазначаються: номер кримінального провадження та оперативно-розшукової (розшукової) справи (за наявності); детальний опис обставин злочину або підстав проведення оперативно-розшукових заходів чи здійснення ідентифікації особи; обґрунтування потреби звернення до компетентних органів іноземних держав; заходи, що мають бути здійснені компетентними органами іноземних держав та перелік відомостей, які необхідно отримати з-за кордону; перелік держав-членів Інтерполу, на території яких необхідно провести відповідні заходи [5]. І тому, уповноважений підрозділ з України запитує публікацію Генеральним секретаріатом Інтерполу Жовтого оповіщення з метою встановлення місцезнаходження особи зниклої безвісти або для ідентифікації особи, яка не може повідомити відомості про себе.

Публікація Жовтого оповіщення запитується за сукупності таких умов: розшук особи зниклої безвісти або заходи з ідентифікації особи, що здійснює правоохоронний орган України в установленому законодавством порядку; місцезнаходження особи зниклої безвісти або дані особи, яка підлягає ідентифікації, що правоохоронним органам України невідомі [5].

Отже, з метою ефективного розшуку особи, зниклої безвісти в умовах правового режиму воєнного стану підрозділи кримінальної поліції використовують інструментарій інформаційно-аналітичного забезпечення. Дана діяльність регламентується низкою нормативно-правових актів, які визначають особливості накопичення інформації, ведення баз даних та інформаційну міжнародну взаємодію.

Література

1. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 12 липня 2018 року № 2505-VIII. Дата оновлення: 18.10.2024. Вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text>.
2. Положення про Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: затв. наказом МВС України від 29 серпня 2022 року № 535.
3. Інструкція з формування та ведення бази даних «Розшук» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: затв. наказом МВС від 28.06.2023 № 534.
4. Положення про інформаційну підсистему «Електронна розшукова справа» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: затв. наказом МВС від 05.07.2023 № 553.
5. Інструкція про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол: затв. наказом МВС, ОГП, НАБУ, СБУ, ДБР, МФУ, МФУ від 17.08.2020 № 613/380/93/228/-414/510/2801/5.

Мовчан Анатолій Васильович

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У КІБЕРПРОСТОРІ

За результатами Оцінки загроз організованої злочинності в Інтернеті (ІОСТА) Європолу, пріоритетами боротьби з кіберзлочинністю, які визначені Циклом політики ЄС – EMPACT, наразі є: кіберзалежна злочинність; сексуальна експлуатація дітей в Інтернеті; шахрайство з оплатою. Крім того, ІОСТА-2024 розглядає додаткову сферу злочинності, ринки онлайн-криміналу, як на поверхні, так і в Darknet, а також зближення кіберзлочинності та тероризму. Водночас фінансові злочини, головним чином шахрайство з інвестиціями та відмивання грошей, залишаються сферою, в якій найчастіше стикаються з криптовалютами [1].

Європейський центр боротьби з кіберзлочинністю також створює спільну робочу групу по боротьбі з кіберзлочинністю (J-CAT), завданням якої є керівництво скоординованими діями учасників проти ключових загроз кіберзлочинності. Ці інституційні механізми призвели до певних успіхів на операційному рівні, зокрема: координація спільної операції щодо протидії ботнету Ramnit, який заразив мільйони комп'ютерів по всьому світу; координація разом з Євроюстом операції проти широкомасштабних атак зловмисного програмного забезпечення, які виникли в Україні та які розслідувалися низкою відомств; операція, спрямована проти великого форуму кіберзлочинців, які займаються торгівлею хакерським досвідом, зловмисним програмним забезпеченням і ботнетами, експлойтами Zero Day, доступом до скомпрометованих серверів і пошуком партнерів для спам-кампаній й атак зловмисного програмного забезпечення.

Зокрема, у січні 2024 року оперативні працівники Департаменту кіберполіції та слідчі Головного слідчого управління Нацполіції під процесуальним керівництвом Офісу